

การเล่นและของเล่นของเด็กปฐมวัยในหมู่บ้านเก่า

การเล่น วิธีเล่น กติกาการเล่น ข้อห้าม คุณค่าที่ได้รับ

การเล่นของเด็กปฐมวัยซึ่งมีช่วงอายุระหว่างแรกเกิด - 5 ปี จะมีการเล่นที่แตกต่างกันตามวัยของเด็ก ผู้ศึกษาพบว่า การเล่นของเด็กที่มีช่วงอายุใกล้เคียงกันจะมีลักษณะการเล่นคล้ายคลึงกัน หรือ ใกล้เคียงกันมาก ในการศึกษาจึงแบ่งช่วงอายุของเด็กปฐมวัยเป็น 3 ช่วงอายุ คือ

1. เด็กที่มีอายุระหว่างแรกเกิด - 1 ปี
2. เด็กที่มีอายุระหว่าง 1 - 3 ปี
3. เด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี

1. เด็กที่มีอายุระหว่างแรกเกิด - 1 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยทารก เด็กยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ การเล่นของเด็กในวัยนี้ จะเป็นการเล่นกับผู้ใหญ่ และเป็นการเล่นกับส่วนต่างๆ ของร่างกายตนเอง เช่น ตูตนิ้วมือ กำมือ แกว่งแขน โดยจะเล่นตามคำบอกของผู้ใหญ่ เช่น เล่นจ๊ะเอ๋ เล่นใครเอ่ย? เล่นโดยการจับ ก้านหรือเขย่าของเล่นให้เกิดเสียง เด็กในช่วงอายุแรกเกิด- 1 ปี ในหมู่บ้านเก่า ผู้ใหญ่ซึ่งให้การดูแลมักจะหาของเล่นให้กับเด็กเป็นของเล่นง่ายๆ ที่สามารถหาได้ใกล้ๆ มือ เช่น ใบไม้ โดยจะส่งให้เด็กจับหรือถือ ซึ่งบางครั้งเด็กก็เอาใส่ปากของเล่นพลาสติกที่สามารถซื้อได้จากตลาดในตัวอำเภอโคกสำโรงและของเล่นที่พวกพี่ๆ ให้น้องยิ้มเล่น จำพวกลูกบอลพลาสติก ตัวการ์ตูน ปืน ดินสอ ปากกา กระดาษ โดยจะให้เด็กเล่นอยู่ในเปลบ่าง บนแคร่ หรือ บนดิน โดยมีผู้ใหญ่ทำงานอยู่ใกล้ๆ บางครั้งผู้ใหญ่จะส่งผัก ผลไม้ เช่น ฟรุ้ง มะละกอก มันแกว ให้เด็กถือกัดเล่น ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเล่นของเด็กที่มีอายุระหว่างแรกเกิด - 1 ปี

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กลไกการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นดูนิ้วมือ	เอานิ้วมือใส่ปากตัวเองดูเล่น	-	-	สนุกสนาน
เล่นทายนิ้วมือ	เล่นทายนิ้วกับผู้ใหญ่ โดยผู้ใหญ่จะขู่นิ้วใดนิ้วหนึ่งของตนหายไป-มา แล้วร้องถามเด็กว่า "นิ้วอะไรเอ่ย" และผู้ใหญ่จะเป็นผู้ตอบกับเด็กเองว่า นิ้วโป้ง นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง หรือนิ้วก้อย	-	-	รู้จักร่างกายของตนเอง, สนุกสนาน
เล่นแหว่งแขน	เด็กจะแหว่งแขนของตนไปมา	-	-	สนุกสนาน
เล่นเขย่าของเล่น	เด็กจะเขย่าของเล่นที่ตนคิดว่าไปมาเขย่าเล่นให้เกิดเสียง	-	-	สนุกสนาน
เล่นกัดของเล่น	เด็กจะหยิบคว้าสิ่งที่อยู่ใกล้มือ หรือ หยิบสิ่งของที่ผู้ใหญ่ส่งมาให้ มาใส่ปากกัดเล่น	-	-	สนุกสนาน

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กลไกการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นตบมือ	เด็กจะใช้มือทั้งสองข้างตบกันให้เกิดเสียง บางครั้งผู้ใหญ่จะเป็นผู้สอน โดยจับมือเด็กตบกัน หรือ ผู้ใหญ่จะตบมือตัวเองให้เด็กดู แล้วร้องประกอบการตบมือว่า "ฉ่า ชะ ฉ่า"	-	-	สนุกสนาน
เล่นเงาะ	ผู้ใหญ่จะเอามือปิดหน้าตัวเองแล้วเปิดมือออก	-	-	สนุกสนานกับผู้อื่น
เล่นใครเอ่ย	ผู้ใหญ่จะอุ้มเด็กมาสองที่กระจกแล้วร้องถามว่า "ใครเอ่ย"	-	-	สนุกสนานและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น
เล่นมองเอ่ย	ผู้ใหญ่เอาผ้าอ้อม หรือ ผ้าอึ้นๆ หรืออาจจะ เป็นกระดาษหนังสือพิมพ์, สมุด, หนังสือ, จาน, กะละมังใบเล็ก หรืออื่นๆ ที่จะหยิบกระดาษมาปิดหน้าผู้ใหญ่ไว้ได้ แล้วจะเปิดสีหน้าให้ปิดหน้าออก พร้อมกับร้องว่า "มองเอ่ย"	-	-	สนุกสนานและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น
เล่นป้ายกาย	ผู้ใหญ่ใช้มือเด็กแสดงท่าป้ายบายโดยโบกมือไปมา แล้วร้องประกอบว่า "ป้ายบาย"	-	-	สัมพันธ์กับผู้อื่น

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกากการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นมือ-เท้าของตนเอง	เด็กจะยกมือ-ยกเท้าของตัวเองเล่น	-	-	รู้จักร่างกายของตนเอง
เล่นน้ำลาย	ทำน้ำลายให้เป็นพอง	-	-	รู้จักร่างกายตนเอง
เล่นชูมือ	ยกมือขึ้นเหนือศีรษะ เมื่อผู้ใหญ่บอกว่า "ชูมือ" โดยอาจจะยกมือข้างใดข้างหนึ่ง หรือทั้งสองข้าง	-	-	ฝึกประสาท
เล่นโยนยาว	ผู้ใหญ่จะกุมเด็กขึ้นให้นอนหงายอยู่ในมือทั้งสอง ของผู้ใหญ่ทั้งสองข้าง และผู้ใหญ่จะแกว่งมือ ไปมาพร้อมกับร้องว่า "โยนยาวเอ๋ย"	-	-	สนุกสนาน และสัมพันธ์กับผู้อื่น
เล่นตั้งไข่	ผู้ใหญ่จับเด็กที่เริ่มจะหัดเดินให้เป็นตั้งไข่ โดย ผู้ใหญ่จะคอยประคองเด็กไว้กันเด็กล้ม	-	-	ฝึกประสาท
เล่นชิงช้า	ผู้ใหญ่ทำชิงช้าจากผ้าขาวม้า โดยผูกชายผ้า ขาวม้ามักบนหลัก 2 หลัก แล้วแกว่งไป-มา ให้เด็กเล่น	-	-	สนุกสนาน

2. เด็กที่มีอายุระหว่าง 1-3 ปี เด็กวัยนี้เริ่มเดินได้ หรือ วิ่งได้แล้ว การเล่น
 ของเด็กจึงเริ่มมีมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นการเล่นอยู่ใกล้ๆ กับผู้ใหญ่ โดยยังไม่มีเพื่อนเล่น การเล่นของเด็ก
 เริ่มรู้จักใช้การทุบ ตี ขยำ หรือ เคาะ เช่น เคาะไม้ โยนของเล่น เล่นตักดิน ตักทราย เล่นฝึกกระดาษ
 สีกาวไม้ เล่นกระโดด เล่นซ่อนหากับผู้ใหญ่ หรือกับเด็กๆ ด้วยกัน และมักจะเล่นหรือสนใจของเล่นในระยะ
 เวลาสั้นๆ ถ้าถูกขัดใจไม่ให้เล่นจะร้องไห้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 5 แสดงการเล่นของเด็กที่มีอายุระหว่าง 1-3 ปี

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกากการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นปั้นเหนียว	ปั้นขึ้นลงปั้นเหนียวเล่น	-	ห้ามเล่นบนปั้นเหนียว เพราะปั้นเหนียวจะ ผลึก	สนุกสนาน
เล่นหมุนรอบตัว	เด็กจะหมุนรอบตัวเองเป็นวงกลม	-	-	สนุกสนาน
เล่นกระโดด	เด็กจะกระโดดไปข้างหน้า หรือกระโดดถอย หลังสลับไปมา	-	-	สนุกสนาน

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกากาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นวิ่งหนี-ไล่จับ	เด็กจะเล่นกับผู้ใหญ่โดยจะวิ่งหนี เมื่อผู้ใหญ่ออก "ไล่จับ" หรือ "จับตัว จับตัว" เมื่อผู้ใหญ่จับตัวได้เด็กจะหัวเราะขบขัน	-	-	สนุกสนาน
เล่นตักทราย	เด็กจะนั่งตักดินที่ละเอียดๆ หรือทรายใส่ภาชนะต่างๆ ที่เป็นของชำรุด หรือเป็นเศษวัสดุ เช่น กสองกระดาษ, กระป๋อง , ถ้วย ซามพลาสติกที่แตกๆ	-	เชื่อว่าเด็กที่เล่นกับดินกับทรายทำาให้ไม่เจ็บป่วย	สนุกสนาน
เล่นเลียนเสียงสัตว์	เด็กจะทำเสียงร้องของสัตว์ต่างๆ ตามที่ผู้ใหญ่สอน และตามที่เด็กๆ ได้ยินเอง เช่น ผู้ใหญ่ มักจะสอนว่า "วัวร้อง บอ บอ" "หมูร้อง อู๊ด อู๊ด" "เบ็ดร้อง ก๊าบ ก๊าบ"	-	-	เมตตา

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกากการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นเคาะกลอง	เด็กจะตี หรือเคาะกลองที่ผู้ใหญ่ทำให้ หรือเคาะวัสดุอื่นๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก เช่น โฉงหน้า โต๊ะ เก้าอี้ ชาม กะละมัง แดกๆ	-	-	สนุกสนาน
เล่นตุ๊กตาสัตว์	เด็กจะเล่นตุ๊กตาสัตว์ต่างๆ ทั้งที่เป็นขนสัตว์ และพลาสติก โดยการจับมากอด, ชี, โยน, หรือ ขว้างเล่น	-	-	เมตตา, ความรัก ความอบอุ่น
เล่นว่าว	เด็กจะยกว่าวขึ้นอย่างง่ายๆ อาจจะทำขึ้นเอง หรือให้ผู้ใหญ่ทำให้ โดยจะยกว่าวเป็นหลายแบบ เช่น - หากกระดาษมาผูกติดกับเชือก - ใช้ถุงพลาสติกมาผูกเชือก - ใช้ใบไม้ผูกกับเชือก แล้วเด็กจะนำว่าวของตนมาวิ่งเล่น โดยจับปลายเชือกข้างที่เหลือวิ่งไปมา	-	-	สร้างสรรค์

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นลากรถ	รถพลาสติก หรือรถที่ผู้ใหญ่ทำให้ ซึ่งดัดแปลงจากกล่องยาสีฟัน หรือกล่องอื่น ๆ โดยนำเชือกมาผูกที่กล่อง หรือ ที่รถพลาสติกแล้วให้เด็กลากรถเล่น	-	-	สนุกสนาน
เล่นโยนสิ่งของ	โยนสิ่งของต่างๆ เช่น ของเล่น ลูกฟุตบอล พลาสติก ก้อนดิน ก้อนหิน ฯลฯ โดยจะโยนของขึ้นให้ของตกลงที่พื้น หรืออาจจะนั่งอยู่บนโต๊ะ, บนบ้าน แล้วโยนขว้างสิ่งเหล่านั้นลงมาที่พื้น	-	ถ้าทำข้าวของเสียหายจะถูกตี	สนุกสนาน
เล่นลูกโป่ง	โยนและรับลูกโป่งเล่น หรือถ้าเป็นลูกโป่งสวรรค์จะผูกไว้ที่ข้อมือให้ลูกโป่งลอยขึ้น	-	-	สนุกสนาน
เล่นปู้ไต่	ผู้ใหญ่จะเอานิ้วไต่ตามตัวเด็กเบาๆ ให้เด็กจิกจี้ หรือ บางครั้งเด็กอาจจะเป็นฝ่ายทำเล่นกับผู้ใหญ่หรือเล่นกันเองระหว่างเด็กๆ ด้วยกัน	-	-	สัมพันธ์กับผู้อื่น

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นนั่งรถเที่ยว	เด็กนั่งบนรถกระบะเล็กๆ ซึ่งผู้ใหญ่ทำขึ้นจากไม้ มีลักษณะเป็นกระบะสี่เหลี่ยมที่เตี้ยๆ พอจะนั่งได้ ใส่ล้อ 4 ล้อ ซึ่งอาจจะทำด้วยไม้แล้วผูกด้วยเชือกให้ผู้ใหญ่ลากจูงไปเที่ยว	-	-	สัมพันธ์กับผู้อื่น
เล่นเตะฟุตบอล	เตะฟุตบอลพลาสติกลูกเล็กๆ เล่นระหว่างเพื่อนเด็กๆ ด้วยกัน หรือเล่นกับผู้ใหญ่ หรือเตะเล่นลำพังคนเดียว โดยจะกำหนดเตะเสียแบบพวกพี่ๆ ที่โตแล้ว	-	-	สนุกสนาน

3. เด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี เด็กในช่วงวัยนี้เริ่มมีความสนใจต่อสิ่งรอบตัวมากขึ้น และเริ่มที่จะได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว การเลียนแบบที่เป็นสัญลักษณ์จะมีมากในวัยนี้ เช่น เด็กจะใช้ไม้ทำขุดดินเลียนแบบการปลูกต้นไม้ของผู้ใหญ่ (นิรมล ชยุตสาทกิจ 2524:6) เด็กในช่วงวัยนี้ในหมู่บ้านเก่ามีจำนวนมากกว่าเด็กในช่วงวัยอื่นๆ ในการศึกษาจึงพบการเล่นของเด็กในวัยนี้มาก เช่น การเล่นแต่งตัวตุ๊กตา เล่นหม้อข้าวหม้อแกง เล่นยิงปืน ฟันดาบ ฯลฯ เด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี ในหมู่บ้านเก่า เริ่มเข้ากลุ่มเพื่อนและมักเริ่มชอบที่จะออกไปวิ่งกับเพื่อนๆ ที่บ้านใกล้เคียงกัน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 6 แสดงการเล่นของเด็กที่มีอายุระหว่างอายุ 3-5 ปี

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นตบปลา	ผู้ใหญ่กำดินเบ็ดโดยใช้ก้อนหินกลมเป็นเหยื่อผูกติดกับปลายไม้ แล้วเด็กจะนั่งเล่น สมมติว่าตนเองกำลังตบปลา	-	ห้ามลงเล่นในบ่อ น้ำ สีน้ำจะจับตัวไว้	ขยันขันแข็ง
เล่นฟันดาบ	เด็กๆ จะใช้ดาบพลาสติก, ดาบไม้หรือก้านกล้วยมาฟันเล่นกัน	-	ห้ามเล่นรบราม่า ฟัน พ่อแม่พี่น้องจะทะเลาะกัน	ต่อสู้

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นขี้จักรยาน	เด็กถีบรถจักรยานสามล้อได้เอง หรือให้ผู้ใหญ่ จูง, ดัน จักรยาน หรืออาจถีบเล่นกับเพื่อน เด็กด้วยกันโดยผลัดกันถีบรถ	-	-	มานะพยายาม
เล่นกระโดดเชือก	ให้เด็ก 2 คน จับปลายเชือกคนละข้างจะ แกว่งไปมาโดยจะผลัดกันเป็นคนกระโดด และ คนจับเชือก	-คนที่กระโดดไม่เห็น เชือก จะเป็นคนแพ้	-	สัมพันธ์กับผู้อื่น
เล่นวิ่งไล่จับ	วิ่งเล่นไล่จับกัน โดยผลัดกันวิ่งหนี และผลัดกัน ไล่จับ	-คนที่ถูกจับได้ จะ ต้องแพ้ เปลี่ยนมา เป็นคนวิ่งไล่	-	สัมพันธ์กับผู้อื่น
เล่นร้องเพลงทำท่า ประกอบ	เด็กจะร้องเพลงประกอบท่าทาง ตามที่ผู้ใหญ่ สอน หรือ เสียนแบบจากสื่อมวลชน เช่น ภาพยนตร์ โทรที่ทัศน์	-	-	สัมพันธ์กับผู้อื่น และเสียนแบบ
เล่นลากกิ่งไม้	จับกิ่งไม้ และวิ่งลากเล่นไปมา	-	-	สนุกสนาน-ประหยัด

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกากการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นดีดกีตาร์	ดีดกีตาร์พลาสติก หรือใช้ไม้สมมุติเป็นกีตาร์ ทำทำร้องเพลง และดีดกีตาร์เลียนแบบนี้กร้อง	-	-	เลียนแบบ
เล่นรูปภาพการ์ตูน	เด็กจะนั่งดูรูปการ์ตูน หรือนำรูปการ์ตูนที่มีกาวติดอยู่ด้านหลังมาติดตามโต๊ะ ม้านั่ง ประตูบ้าน เสาบ้าน	-	-	สร้างสรรค์
เล่นจัดตะขอ	เด็กจะใช้ก้อนเบของต้นก้ามปู ซึ่งมีลักษณะคล้ายตะขอมาจัดเล่นกัน	✓ ใครสามารถจัดตะขอของเพื่อนได้เป็นผู้ชนะ	-	การต่อสู้-การแข่งขัน
เล่นขวิดควาย	เด็กจะใช้กระบี่ ซึ่งมีการวางคล้ายเขาควายเป็นสีดำ โดยจะนำเขาของกระบี่มาขวิดกัน (จัดกัน)	-	-	การต่อสู้-การแข่งขัน
เล่นเดินกะลา	ใช้กะลามะพร้าว 2 อัน คว่ำลงผูกเชือกตรงรูกะลา แล้วเหยียบบนกะลาเดินไป-มา	-	-	ความพยายาม

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นก่อเจดีย์ทราย	ก่อทรายขึ้นเป็นภูเขาสูงแล้วปักดอกไม้ ใบไม้ ให้ตั้งงาม บางครั้งอาจนำก้อนหินมาเรียงเป็น บันไดทางขึ้นภูเขา	-	-	เลียนแบบประเพณี
เล่นทำบุญ	เด็กผู้ชายจะสวมบทบาทเป็นพระเดินโมทนาบิณฑบาต โดยมีผู้หญิงเป็นคนใส่บาตร	-	-	เลียนแบบประเพณี ทำบุญเมตตา
เล่นบวชนาค	เด็กๆ จะให้เพื่อนขีดคอ แล้วจัดเป็นขบวนแห่ นาค โดยจะมีเด็กๆ เดินตีกรรป๋อง ตีกลองมิ่ง หรือเคาะไม้ ให้จังหวะ	-	-	เลียนแบบประเพณี
เล่นสวดมนต์	เด็กผู้ชายมักจะขึ้นไปนั่งพนมมือ ทำเสียงพิมพ์ เลียนแบบการสวดมนต์ บนศาลาเสี้ยๆ ช้างๆ เมรุเผาศพของวัด	-	-	เลียนแบบประเพณี ศาสนา
เล่นสาดน้ำ	เด็กจะตักน้ำมาสาดเล่นกัน (นิยมเล่นในช่วง เทศกาลสงกรานต์)	-	-	เลียนแบบประเพณี สนุกสนาน

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกากการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นร้อยดอกไม้	เด็กๆ จะเก็บดอกไม้ที่ร่วงหน้าศาลาวัดมาร้อยใส่ก้านมะพร้าวเล่น	-	-	เลียนแบบประเพณี รักสวยรักงาม
เล่นผีหลอก	เด็กจะเอาผ้ามาคลุมหัวทำเป็นเดินผีหลอกเพื่อนๆ เด็กด้วยกัน ให้เพื่อนๆ วิ่งหนี	-	ห้ามเล่นในเวลา กลางคืน	ความกลัว
เล่นแหกลองยาว	เด็กๆ จะตีกลอง เคาะกระป๋อง และระฆัง เสียงโหม่ง เเทงโหม่ง	-	-	เลียนแบบประเพณี สนุกสนาน
เล่นเลี้ยงน้อง	เด็กจะใช้ตุ๊กตา หรือใช้ผ้าขนหนูมัดเป็นน้อง แล้วจับนอนในเปลแกว่งไปมา	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่ หน้าที่ของพ่อแม่
เล่นตุ๊กบ้าน	ใช้ผ้าชุบน้ำทำเป็นตุ๊กบ้าน	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่ ขยัน
เล่นชักผ้า	ชักผ้าผืนเส็กๆ เอาไปตากที่ราวตากผ้า	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่ ขยัน
เล่นเจียรระโนพลอย	ใช้ก้านพลอยที่ผู้ใหญ่ไม่ใช้แล้วมาเล่นเจียรระโนพลอย โดยเด็กจะหมุนล้อหลังของจักรยานที่ผู้ใหญ่จอดไว้แล้วนำก้านพลอยจีไปที่ยางรถ	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่ ขยัน

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ชื่อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นตีก้น	เป็นการเลียนแบบเจียร์โพลอยที่ตองจีพลอย ลงบนเบ้นกลมที่หมุนได้ ใช้กระป๋องนม หรือกระป๋องอื่นๆ มาผูกเชือก 2 าบ แล้วใช้ไม้ทิ่ม	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่ ขยัน
เล่นขับมอเตอร์ไซด์	เด็กจะใช้เท้าข้างหนึ่งถีบพื้นแล้ววิ่งออกโดย จะหามือทั้งสองข้างเหมือนกับจับแฮนด์รถ	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่
เล่นหาบของขาย	ใช้ตะกร้าเก่าๆ ทำเป็นหาบใส่ใบไม้ กระดาษ หรือของเล่นอื่นๆ สมมติว่าขายของ	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่ ขยัน
เล่นเมาเหล้า	ใช้ผ้าใส่ขวดกระป๋องแดง แล้วยกขึ้นดื่มทำท่าเซ ไปมาพูดว่า "เมา"	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่
เล่นสูบบุหรี่	ใช้กระดาษหรือใบตองมวนเป็นบุหรี่สูบ (สมมติ)	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่
เล่นให้อาหารสัตว์	เด็กจะหันสับใบไม้, ผักบุงเล่น แล้วเอาไปเท ในรางข้าวหมู	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่ เมตตา

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นชุดดิน	เด็กจะใช้ไม้ทำเป็นจอบ หรือเสียมนามาขุดดิน	-	-	เลียนแบบผู้ใหญ่
เล่นเป่าลูกโป่ง	เด็กจะนำถุงพลาสติกมาเป่าแล้วใช้ยางมัดปาก ถุงให้เป็นลูกโป่งถุงพลาสติก หรือเมื่อเด็กซื้อ ขนมที่แถมลูกโป่งจะนำลูกโป่งมาเป่าแล้วโยน เล่น หรืออาจจะแย่งกันเหยียบลูกโป่งให้แตก	-	-	สนุกสนาน
เล่นตำรวจจับ ผู้ร้าย	สมมติให้เด็กคนหนึ่งเป็นผู้ร้ายวิ่งหนีตำรวจ แล้วให้เพื่อนๆ เป็นตำรวจถือปืนวิ่งไล่ยิง โดย ใช้นิ้วชี้และนิ้วกลางชูออกมาเป็นปืน หรือใช้ปืน พลาสติกเล่นกัน	-	-	ค้นหาผิดต้องถูก ลงโทษ
เล่นขี่ม้า	ใช้เก้าอี้กล้วย หรือทางมะพร้าว, ไม้ไผ่, ผูก เชือก คล้องไหล่สวมม้าเล่น	-	-	สนุกสนาน
เล่นเป่ากบ	ใช้ยางวงวางบนพื้น แล้วเป่ายางให้เข้าไป ใกล้คู่ต่อสู้ ถ้ายางวงของฝ่ายใดเป่าแล้วยาง	อยู่ในวิธีเล่น	-	ต่อสู้ รู้แพ้ รู้ชนะ

ชนิดของการเล่น	วิธีเล่น	กติกาการเล่น	ข้อห้าม	สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ
เล่นสล็อต้าย	ขึ้นไปทับบนยางวงของเพื่อน ถือว่าฝ่ายที่เป่าขึ้นไปทับบนยางวงของเพื่อนเป็นฝ่ายชนะ ใช้สล็อต้ายที่ใส่ด้ายหมดแล้วผูกกับไม้แล้ววิ่งไล่	-	-	สนุกสนาน
เล่นขนมครกดิน	นำดินมาผสมน้ำ แล้วหยอดลงบนพื้นดิน พอดินเริ่มหมาดๆ จะใช้ช้อนแคะขนมออก	-	-	สนุกสนาน
เล่นฝาเป็ยร์หมุน	เอาฝาเป็ยร์มาทุบให้แบนเป็นแผ่นเรียบเจาะรูตรงกลาง 2 รู เอาเชือกเล็กๆ ร้อยรูทั้งสองมัด เชือกให้แน่น คล้องเชือกกับนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้าง พันให้เชือกเป็นเกลียวแล้วขยับมือออกให้เกิดความยืดหยุ่น ฝาเป็ยร์จะหมุนอย่างรวดเร็ว	-	-	สนุกสนาน

ของเล่นของเด็กปฐมวัยในหมู่บ้านเก่า

ของเล่นที่เด็กๆ เล่นในหมู่บ้านเก่า ส่วนใหญ่เป็นของเล่นที่ผู้ใหญ่จัดทำมาให้ ที่เหลืออาจได้มาจากการที่เด็กๆ เก็บวัสดุต่างๆ จากธรรมชาติ หรือวัสดุเหลือใช้มาสมมติเป็นของเล่นที่ตนเองต้องการ หรือพวกพี่ๆ ยกของเล่นที่ตนเองเบื่อ หรือไม่ต้องการ ให้นำมาทิ้ง

ของเล่นที่ผู้ใหญ่เป็นคนทำให้เด็กเล่นในหมู่บ้าน จะมีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นของเล่นที่ผู้ใหญ่เป็นคนทำให้เด็กเล่น ซึ่งอาจจะทำจากวัสดุที่ได้ตามธรรมชาติ หรือดัดแปลงจากวัสดุเหลือใช้
2. เป็นของเล่นสำเร็จรูปที่ผู้ใหญ่ซื้อให้กับเด็กเล่น ซึ่งในกรณีนี้ฐานทางเศรษฐกิจรายได้ของครอบครัวจะเป็นตัวกำหนด อำนาจในการซื้อหาของเล่นสำเร็จรูป

1. ของเล่นซึ่งผู้ใหญ่เป็นผู้ทำให้กับเด็กๆ โดยมากจะมี 2 ลักษณะ คือ

1.1 ทำจากวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติท้องถิ่น เช่น ใบไม้ ก้านกล้วย เมล็ดพืช ไม้ไผ่

1.2 ทำจากเศษวัสดุที่หาได้ในครัวเรือน โดยการนำมาดัดแปลง ซ่อมแซม เพื่อใช้เป็นของเล่น เช่น กล้องยาสีฟัน กล้องสบู๊ เศษกระดาษ ฯลฯ

ของเล่นที่ผู้ใหญ่ทำขึ้นมักจะมีรูปแบบง่ายๆ โดยอาจจะใช้การตัดแต่ง ถากเกา ปั่น ให้นำเป็นรูปร่างและใช้งานได้ โดยเด็กซึ่งเป็นผู้เล่นต้องไปจินตนาการและการสมมติในขณะเล่นจากการศึกษาพบของเล่นซึ่งผู้ใหญ่เป็นผู้ทำขึ้นให้กับเด็ก โดยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ดังนี้ คือ

ตารางที่ 7 แสดงชนิดของของเล่นที่ผู้ใหญ่ทำให้เด็กเล่น จากวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

ชนิดของการเล่น	วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้
กลอง	กลองผ้า-กระป๋อง, เศษผ้า กลองหนัง-กระป๋อง หนังสัตว์ตากแห้ง เช่น หนังกบ, หนังวัว, หนังควาย

ชนิดของการเล่น	วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้
รถไฟ	กล่องกระดาษ กล่องยาสีฟัน หน้ามาต่อเรียงกัน เป็นแถวให้ลากเล่น
ตุ๊กตา	ผ้าเช็ดหน้า หรือผ้าเช็ดตัวผูกมัดเป็นหัว แขน ขา
สร้อยคอ กำไล นาฬิกา	สานจากใบมะพร้าว, ใบดอง
มีดดาบ	ก้านกล้วย หรือเหลาไม้ เนื้ออ่อนจำพวก ทางมะพร้าว, ไม้ไผ่ให้เป็นรูปดาบ
ว่าว	ไม้ไผ่, กระดาษหนังสือพิมพ์, กระดาษสา, ใบไม้, กิ่งไม้, ฤงพลาสติก
นก, ปลา	สานจากใบไม้ หรือฟันทกระดาษ
รถกระษณะลาก	ใช้ไม้ทำเป็นกระษณะ และให้เด็กเส็กๆ หนึ่งคน กระษณะและลากจูงไปได้
รถล้อเตี้ย	ไม้, ล้อเตี้ย
ไม้เดินรถกบถ	ไม้ไผ่
เดินกะลา	กะลามะพร้าว, เชือก
หามดักน้ำ	กระษณะ 2 ใบ และไม้สำหรับหาม
ปืน	ใช้เศษไม้เหลาเป็นรูปปืน หรือฟันทกระดาษ
ตัวสัตว์ต่างๆ เช่น วัว	ใช้กระดาษฟันทให้เป็นรูปร่างหรือตัดกระดาษ
ควาย, เรือบิน, จรวด	ให้เป็นรูปตามต้องการ
โทรทัศน์	ใช้กระษณะนม 2 ใบ เจาะรูต่อสายถึงกัน
เครื่องเคาะ	ฝาเบียร์ เจาะรูร้อยด้วยลวด ขดให้เป็นวงกลม ใช้เคาะให้เกิดเสียง

นอกจากนี้ยังมีของเล่นที่ผู้ใหญ่ให้เด็กเล่นจากวัสดุ หรือของใช้ที่ชำรุด ซ่อมแซมไม่ได้แล้ว เช่น กะละมังแตก ขวดกระชิ่งแตก กระเบื้องแข็ง กล่องพงชักพอก กล่องนม กระจกพลาสติก ซ้อนหัก ฯลฯ โดยเด็ก ๆ จะนำของเหล่านี้มาสมมติเป็นสิ่งต่างๆ ตามจินตนาการ ตัวอย่างที่ผู้ศึกษาพบ เช่น เอากล่องยาสีฟันมาทำเป็นรถ โดยไม่มีการดัดแปลงใดๆ เลย แต่เด็กสมมติว่าเป็นรถ หรือขวดเครื่องดื่ม เด็ก ๆ จะนำมาเล่นตักดิน ตักทราย ฯลฯ

2. ของเล่นสำเร็จรูป เด็ก ๆ มีความนิยม และต้องการของเล่นสำเร็จรูปกันมาก เนื่องจากมีความสวยงาม ทำได้คล้ายของจริงมาก ของสำเร็จรูปบางอย่างสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยแบตเตอรี่และมีเสียงประกอบ สามารถทำท่าทางต่างๆ ตามที่ผู้ผลิตกำหนดกลไกการทำงานเอาไว้ ภายใน เด็ก ๆ ภายในหมู่บ้านเก่ามีความต้องการของเล่นสำเร็จรูปกันมาก สาเหตุประการหนึ่งคือ เด็ก ๆ เห็นของเล่นสำเร็จรูปที่ขายอยู่ตามที่ต่างๆ หรือเห็นที่เพื่อนบ้านซื้อมาเล่น และสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์ซึ่งโฆษณาของเล่นแบบต่างๆ ให้น่ามีบทบาทอย่างมากที่ให้แรงบันดาลใจกระตุ้นให้เด็ก ๆ อยากเล่น ของเล่นสำเร็จรูปมากกว่าของเล่นพื้นบ้าน (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2528:126)

ทุกครอบครัวในหมู่บ้านเก่าจะมีของเล่นสำเร็จรูปเล่น ซึ่งการจะมีของเล่นประเภทนี้มากหรือน้อยและราคาถูกหรือแพงขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จากการสังเกตครอบครัวที่บิดามารดาไปทำงานรับจ้างในกรุงเทพมหานคร และทิ้งลูกไว้อยู่กับ ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย เมื่อกลับมาเยี่ยมบ้านในแต่ละครั้งจะมีของเล่นสำเร็จรูปราคาแพงบ้างถูกบ้างมาฝากลูกทุกครั้ง ของเล่นที่มีราคาแพงที่พบในหมู่บ้านเก่ามี รถจักรยาน 2 ล้อ หุ่นยนต์ และรถยนต์ แบบบังคับได้ และตุ๊กตาขนสัตว์ตัวโตๆ ซึ่งก็เป็นของเล่นของเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาไปทำงานรับจ้าง เป็นกึ่งโรงแรมหรือเป็นพนักงานขับรถส่งของในกรุงเทพมหานคร ส่วนเด็กคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน จะมีของเล่นสำเร็จรูปราคาถูกๆ หรือปานกลาง ตั้งแต่ราคา 1 บาท ถึง 60 บาท ซึ่งก็เป็นของเล่นจำพวกรถชนิดต่างๆ ปืน ตุ๊กตา ลูกบอล มีดดาบ เครื่องเล่นขายของ ซึ่งเป็นของเล่นพลาสติก

การซื้อของเล่นสำเร็จรูปให้ลูกหลาน ผู้ใหญ่มีบทบาทมากที่สุด และจะซื้อของเล่นให้เด็ก ๆ ด้วยเหตุผลที่พอสรุปได้ คือ

1. เด็ก ๆ อยากได้และร้องขอให้ซื้อ ซึ่งถ้ามีแพงบเกินไปผู้ใหญ่จะซื้อให้
2. เห็นลูกหลานบ้านอื่นมีของเล่น ก็อยากให้มีลูกหลานของตนมีบ้าง

3. ให้เป็นรางวัลในการช่วยทำงาน ไม่ใช่ ไม่ชน เชื้อฟังกาสั่ง ซึ่งจะมีสัญญาเป็นครั้งคราวไป
4. ชื่อให้เนื่องจากในโอกาสพิเศษ เช่น ปีใหม่ วันเกิด หรือผู้ใหญ่ถูกห่วย แต่ในการซื้อของเล่นสำเร็จรูปให้เด็กนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้ใหญ่พิจารณาาก่อนสิ่งอื่นๆ คือ ราคาของเล่นจะต้องไม่แพงเกินกว่าจะซื้อได้ โดยเฉลี่ยแล้วของเล่นสำเร็จรูปที่พบในหมู่บ้านจะเป็นของเล่นที่มีราคาไม่สูงมากนัก

การเล่นของเด็กในแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนั้นการเล่นของเด็กๆ ในแต่ละวัยก็มีความแตกต่างกันด้วย การเล่นของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัยของเด็ก เช่น ในวัยทารก เด็กจะเล่นกับร่างกายของตนเอง หลังจากนั้นจึงจะเริ่มเล่นกับวัตถุที่เคลื่อนไหวไปมา และต่อมาเมื่ออายุมากขึ้น เด็กจะชอบเล่นเลียนแบบ ผู้ที่อยู่ใกล้ๆ หรือสิ่งต่างๆ รอบตัว การเล่นของเด็กจึงไม่หยุดอยู่กับที่ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดตามเวลาตามวัยของเด็ก (โสภา ญาญศิริต, 51:2523) ลักษณะของการเล่นของเด็กปฐมวัยในหมู่บ้านเก่า จากการสำรวจและสังเกตการณ์ การเล่นของเด็ก พบว่า ลักษณะของการเล่นของเด็กปฐมวัย มีลักษณะของการเล่นซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. การเล่นมักเป็นการเล่นที่ไม่มีการแข่งขันและจะมีลักษณะเป็นการเล่นแบบร่วมมือกัน คือ การเล่นรวมกันเป็นกลุ่ม มีการให้ความช่วยเหลือ แบ่งของเล่น หรือ ผลัดเปลี่ยนของเล่นซึ่งกันและกัน
2. การเล่นจะเล่นแบบง่ายๆ ไม่มีกติกาซับซ้อน และไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น
3. เด็กในช่วงอายุ 1-3 ขวบ มักจะเล่นคนเดียว โดยเล่นอยู่ใกล้ๆ กับผู้ใหญ่ หรือเล่นอยู่ใกล้ๆ เด็กๆ ด้วยกัน แต่จะต่างคนต่างเล่น เช่น เด็กคนหนึ่งอาจเล่นเลี้ยงน้อง เด็กอีกคนหนึ่งอาจเล่นชายของชายข้าวชายแกง
4. เด็กหญิงและเด็กชายจะเล่นรวมกัน
5. ในแต่ละวันเด็กๆ มักจะเล่นอยู่ในร่ม มากกว่าออกไปเล่นกลางแจ้ง บางครั้งในวันหนึ่งๆ เด็กบางคน จะไม่ได้ออกมาเล่นกลางแจ้งเลย เพราะผู้ใหญ่ต้องรีบทำงานจึงไม่มีเวลาพาเด็กออกมาเล่น

6. ของเล่นเด็กที่ใช้ประกอบการเล่นจะมีน้อยชิ้น ส่วนใหญ่มักเป็นของเล่นที่ดัดแปลงมาจากของใช้ที่ชำรุดแล้ว หรือ ของเล่นจากธรรมชาติ เช่น พวงกดปลา ใบไม้ ดิน ทราย ไม้เป็นของเล่นจำพวกของเล่นสำเร็จรูปจะเป็นของเล่นที่ทำจากพลาสติกเป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะเล่นซ้ำไปซ้ำมาจนกว่าชำรุด หรือ แตกหักไปในบางส่วน

7. ไม่พบการเล่นที่มีหรือประกอบ หรือ การเล่นที่องค์ประกอบสิ่งของ